степеневих рядів.

9. Ряд Тейлора. Розклад функції в степеневий ряд. Єдиність розкладу. Необхідна та достатня умови розкладу функції в ряд Тейлора. Ряди Маклорена для основних елементарних функцій $e^x, \sin x, \cos x, shx, chx, \ln(1+x)$.

❶ ***Тейлорів ряд.*** Нехай функція $f(x)$ в деякому околі точки x_0 має похідні всіх порядків. Степеневий ряд:

$$f(x_0) + \frac{f'(x_0)}{1!}(x - x_0) + \ldots + \frac{f^{(n)}(x_0)}{n!}(x - x_0)^n + \ldots = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{f^{(n)}(x_0)}{n!}(x - x_0)^n$$

називають *Тейлоровим рядом* функції $f(x)$ із центром у точці x_0.

Частковою сумою Тейлорового ряду є *Тейлорів многочлен*:

$$\tilde{P}_n(x) = \sum_{k=0}^{n} \frac{f^{(k)}(x_0)}{k!}(x - x_0)^k \Leftrightarrow f(x) = \tilde{P}_n(x) + R_n(x),$$

де $R_n(x)$ — залишок ряду.

Якщо функція $f(x)$ є сумою степеневого ряду $\sum_{n=0}^{\infty} c_n(x - x_0)^n$, то кажуть, що вона *розвивається* за степенями $(x - x_0)$.

❷ ***Критерій збіжності Тейлорового ряду.*** Тейлорів ряд

$$\sum_{n=0}^{\infty} \frac{f^{(n)}(x_0)}{n!}(x - x_0)^n$$

збігається до функції $f(x)$ в інтервалі збіжності I тоді й лише тоді, коли в цьому інтервалі функція $f(x)$ має похідні всіх порядків та

$$\forall x \in I : \lim_{n \to \infty} R_n(x) = 0.$$

❸ ***Теорема єдиності.*** Якщо функція $f(x)$ розвивається у степеневий ряд

$$\sum_{n=0}^{\infty} c_n(x - x_0)^n,$$

в околі точки x_0, то це розвинення єдине і одержаний ряд є Тейлоровим рядом функції $f(x)$ із центром у точці x_0.

❹ ***Достатня умова збіжності Тейлорового ряду.*** Якщо функція і її похідні будь-якого порядку обмежені в околі точки x_0 однією і тією самою сталою K, то Тейлорів ряд функції $f(x)$ збігається до функції $f(x)$ для будь-якого x з цього околу.

12.7. Тейлорові розвинення деяких елементарних функцій з центром у точці $x = 0$

❶ $e^x = 1 + \frac{x}{1!} + \frac{x^2}{2!} + \ldots + \frac{x^n}{n!} + \ldots = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{x^n}{n!},$	$x \in \mathbb{R}$
❷ $\sin x = x - \frac{x^3}{3!} + \frac{x^5}{5!} - \ldots + (-1)^n \frac{x^{2n+1}}{(2n+1)!} + \ldots = \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{x^{2n+1}}{(2n+1)!},$	$x \in \mathbb{R}$
❸ $\cos x = 1 - \frac{x^2}{2!} + \frac{x^4}{4!} - \ldots + (-1)^n \frac{x^{2n}}{(2n)!} + \ldots = \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{x^{2n}}{(2n)!},$	$x \in \mathbb{R}$
❹ $\operatorname{sh} x = x + \frac{x^3}{3!} + \frac{x^5}{5!} + \ldots + \frac{x^{2n+1}}{(2n+1)!} + \ldots = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{x^{2n+1}}{(2n+1)!},$	$x \in \mathbb{R}$
❺ $\operatorname{ch} x = 1 + \frac{x^2}{2!} + \frac{x^4}{4!} + \ldots + \frac{x^{2n}}{(2n)!} + \ldots = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{x^{2n}}{(2n)!},$	$x \in \mathbb{R}$

❾ $\ln(1+x) = x - \frac{x^2}{2} + \frac{x^3}{3} - ... + (-1)^n \frac{x^{n+1}}{n+1} + ... = \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{x^{n+1}}{n+1},$

$x \in (-1; 1].$

10. Ряди Маклорена для $(1+x)^{\alpha}$, $\arcsin x$, $\operatorname{arc} tg x$.

❻ $(1+x)^{\alpha} = 1 + \frac{\alpha}{1!}x + \frac{\alpha(\alpha-1)}{2!}x^2 + ... + \frac{\alpha(\alpha-1)...(\alpha-n+1)}{n!}x^n + ...,$

$|x| < 1$

Докажем формулу (64.7). Пусть $f(x) = (1+x)^{\alpha}$, где $\alpha \in \mathbb{R}$.

❑ Имеем:

а) $f'(x) = \alpha(1+x)^{\alpha-1}$, $f''(x) = \alpha(\alpha-1)(1+x)^{\alpha-2}$, $\ldots$, $f^{(n)}(x) = \alpha(\alpha-1)\ldots(\alpha-(n-1))(1+x)^{\alpha-n}$, $\ldots$, $n \in \mathbb{N}$;

б) $f(0) = 1$, $f'(0) = \alpha$, $f''(0) = \alpha(\alpha-1)$, $\ldots$, $f^{(n)}(0) = \alpha(\alpha-1)\ldots(\alpha-n+1)$, $\ldots$;

в) $(1+x)^{\alpha} \sim 1 + \alpha x + \frac{\alpha(\alpha-1)}{2!}x^2 + \ldots$
$\ldots + \frac{\alpha(\alpha-1)(\alpha-2)\ldots(\alpha-n+1)}{n!}x^n + \ldots;$

г) $R = \lim\limits_{n\to\infty}\left|\frac{a_n}{a_{n+1}}\right| = \lim\limits_{n\to\infty}\left|\frac{\alpha(\alpha-1)(\alpha-2)\ldots(\alpha-(n-1))\cdot(n+1)!}{n!\cdot\alpha(\alpha-1)(\alpha-2)\ldots(\alpha-(n-1))(\alpha-n)}\right| = \lim\limits_{n\to\infty}\left|\frac{n+1}{\alpha-n}\right| = 1$, т. е. составленный для функции $(1+x)^{\alpha}$ ряд сходится в интервале $(-1; 1)$.

Можно показать, что и в данном случае, т. е. при $x \in (-1; 1)$, остаточный член $R_n(x)$ стремится к нулю при $n \to \infty$. ■

Ряд (64.7) называется *биномиальным*. Если $\alpha = n \in \mathbb{N}$, то все члены ряда с $(n+1)$-го номера равны 0, так как содержат множитель $\alpha - n = n - n = 0$. В этом случае ряд (64.7) представляет собой известную формулу бинома Ньютона:

$$(1+x)^n = 1 + \frac{n}{1!}x + \frac{n(n-1)}{2!}x^2 + \ldots + \frac{n(n-1)\ldots 1}{n!}x^n.$$

$$\arcsin x = x + \frac{1}{2}\cdot\frac{x^3}{3} + \frac{1\cdot 3}{2\cdot 4}\cdot\frac{x^5}{5} + \frac{1\cdot 3\cdot 5}{2\cdot 4\cdot 6}\cdot\frac{x^7}{7} + \ldots \qquad (64.11)$$

$$\cdots + \frac{1\cdot 3\cdot 5\ldots(2n-1)}{2\cdot 4\cdot 6\ldots(2n)}\cdot\frac{x^{2n+1}}{2n+1} + \ldots, \qquad x \in [-1; 1], \quad (64.12)$$

Докажем формулу (64.12). Пусть $f(x) = \arcsin x$.

❑ Положив в формуле (64.7) $\alpha = -\frac{1}{2}$ и заменив x на $(-x^2)$, получим равенство

$$\frac{1}{\sqrt{1-x^2}} = 1 + \frac{x^2}{2} + \frac{1\cdot 3}{2\cdot 4}x^4 + \frac{1\cdot 3\cdot 5}{2\cdot 4\cdot 6}x^6 + \ldots, \quad x \in [-1; 1].$$

Тогда

$$\int_0^x \frac{1}{\sqrt{1-t^2}}\,dt = \int_0^x dt + \int_0^x \frac{t^2}{2}\,dt + \int_0^x \frac{1\cdot 3}{2\cdot 4}t^4\,dt + \ldots,$$

или

$$\arcsin x = x + \frac{1}{2}\cdot\frac{x^3}{3} + \frac{1\cdot 3}{2\cdot 4}\cdot\frac{x^5}{5} + \ldots$$

Можно показать, что полученное равенство справедливо при всех $x \in [-1; 1]$. ■

⑩ $\operatorname{arctg} x = x - \frac{x^3}{3} + \frac{x^5}{5} - \ldots + (-1)^n \frac{x^{2n+1}}{2n+1} + \ldots = \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{x^{2n+1}}{2n+1},$

$x \in [-1;1]$

Докажем формулу (64.10). Пусть $f(x) = \operatorname{arctg} x$.

❑ Положив в формуле (64.7) $\alpha = -1$ и заменив x на x^2, получим равенство

$$\frac{1}{1+x^2} = 1 - x^2 + x^4 - \ldots + (-1)^n \cdot x^{2n} + \ldots, \quad x \in (-1;1).$$

Тогда

$$\int_0^x \frac{1}{1+t^2}\,dt = \int_0^x 1\,dt - \int_0^x t^2\,dt + \int_0^x t^4\,dt - \ldots + \int_0^x (-1)^n t^{2n}\,dt + \ldots,$$

или

$$\operatorname{arctg} x = x - \frac{x^3}{3} + \frac{x^5}{5} - \ldots + (-1)^n \frac{x^{2n+1}}{2n+1} + \ldots$$

Можно показать, что равенство справедливо и при $x = \pm 1$, т. е. при всех $x \in [-1;1]$. ■

11. Степеневі ряди з комплексними членами. Основні функції комплексної змінної та їх властивості.

Степеневі ряди з комплексними членами

Озн. $\sum c_n (z-z_0)^n$, де коефіцієнти c_n: $c_n = a_n + i b_n$;

a_n, b_n - дійсні числа.

$z = x + iy$ - комплексна змінна

$$R = \frac{1}{\lim\limits_{n\to\infty} \left|\frac{c_{n+1}}{c_n}\right|}$$

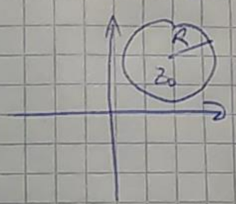

$|z - z_0| < R$.

$(x-x_0)^2 + (y-y_0)^2 < R^2$;

В комплексній площині елементарні ф-ї

$$e^z = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{z^n}{n!}; \quad R = \infty;$$

$$\sin z = \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{z^{2n+1}}{(2n+1)!};$$

$$\cos z = \sum_{0}^{+\infty} (-1)^n \frac{z^{2n}}{(2n)!}; \quad R = \infty$$

$$e^{iz} = \cos z + i \sin z$$

$$i^n = \begin{cases} 1, & n = 4k; \\ -i, & n = 4k-1; \\ -1, & n = 4k-2; \\ i, & n = 4k-3; \end{cases}$$

$$e^{iz} = 1 + iz - \frac{z^2}{2!} - i\frac{z^3}{3} + \frac{z^4}{4!} + i\frac{z^5}{5!} - \ldots$$

$$e^{iz} = \left(1 - \frac{z^2}{2!} + \frac{z^2}{4!} + \ldots + (-1)^n \frac{z^{2n}}{(2n+1)}\right) +$$

$$+ i\left(z - \frac{z^3}{3!} + \frac{z^5}{5!} + (-1)^n \frac{z^{2n+1}}{(2n+1)!}\right).$$

13.1. Основні поняття про функції комплексної змінної

❶ ***Область.*** Зв'язну відкриту множину точок комплексної площини називають *областю*.	Область називають *однозв'язною*, якщо її межа є зв'язною множиною, інакше область називають *багатозв'язною*.
❷ ***Відкритий круг*** радіусом R з центром у точці z_0	$\lvert z - z_0 \rvert < R$
❸ ***Межа множини.*** Точку z називають ***межовою*** точкою множини D, якщо будь-який її окіл містить як точки, які належать множині D, так і точки, які їй не належать.	Сукупність межових точок множини називають ***межею*** множини D і позначають ∂D.
❹ ***Комплексна функція.*** Якщо кожному комплексному числу z, що належить області D, відповідає одне або кілька комплексних чисел $w \in E$, то кажуть, що в області D означено *комплексну функцію* $w = f(z) = u(x,y) + iv(x,y)$, $w \in E, z = x + iy \in D \subset \mathbb{C}$	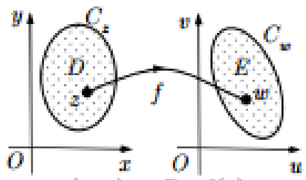 $u(x,y) = \operatorname{Re} f(z)$, $v(x,y) = \operatorname{Im} f(z)$
Якщо кожному z відповідає одне значення w, то функцію називають *однозначною*, інакше — *багатозначною*.	
❺ ***Границя функції.*** Комплексне число A називають *границею функції* $w = f(z)$ в точці z_0 (коли $z \to z_0$), якщо для будь-якого ε-околу точки A можна вказати проколений δ-окіл точки z_0, такий що, коли $z \in U_\delta(z_0) \setminus \{z_0\}$, то $f(z) \in U_\varepsilon(A)$ і позначають $\lim\limits_{z \to z_0} f(z) = A$.*	❻ ***Неперервність функції.*** Нехай функція $w = f(z)$ означена в точці $z = z_0$ і в деякому її околі. Функцію $w = f(z)$ називають *неперервною в точці* z_0, якщо $\lim\limits_{z \to z_0} f(z) = f(z_0)$. Функція $f(z)$ *неперервна в області* D, якщо вона неперервна в кожній точці цієї області.

13.2. Основні елементарні функції комплексної змінної

❶ ***Показникова*** функція	$e^z = e^x(\cos y + i\sin y)$
❷ ***Тригонометричні*** функції	
① $\cos z = \dfrac{e^{iz} + e^{-iz}}{2}$; ② $\sin z = \dfrac{e^{iz} - e^{-iz}}{2i}$;	③ $\operatorname{tg} z = \dfrac{\sin z}{\cos z}$; ④ $\operatorname{ctg} z = \dfrac{\cos z}{\sin z}$
❸ ***Гіперболічні*** функції	
① $\operatorname{ch} z = \dfrac{e^z + e^{-z}}{2}$; ② $\operatorname{sh} z = \dfrac{e^z - e^{-z}}{2}$;	③ $\operatorname{th} z = \dfrac{\operatorname{sh} z}{\operatorname{ch} z}$; ④ $\operatorname{cth} z = \dfrac{\operatorname{ch} z}{\operatorname{sh} z}$
❹ ***Логарифмічна*** функція*	$\operatorname{Ln} z = \ln\lvert z\rvert + i\operatorname{Arg} z$ $\operatorname{Arg} z = \arg z + 2\pi k i$, $\arg z \in (-\pi; \pi], k \in \mathbb{Z}$
❺ ***Головне*** значення логарифма	$\ln z = \ln\lvert z\rvert + i\arg z$
❻ ***Узагальнені показникова*** і ***степенева*** функції	$a^z = e^{z\operatorname{Ln} a}, a \neq 0, \quad z^\alpha = e^{\alpha \operatorname{Ln} z}$
❼ ***Арксинус***	$\operatorname{Arcsin} z = -i\operatorname{Ln}(iz + \sqrt{1 - z^2})$
❽ ***Арккосинус***	$\operatorname{Arccos} z = -i\operatorname{Ln}(z + \sqrt{z^2 - 1})$
❾ ***Арктангенс***	$\operatorname{Arctg} z = -\dfrac{i}{2}\operatorname{Ln}\dfrac{i - z}{i + z}$
❿ ***Арккотангенс***	$\operatorname{Arcctg} z = \dfrac{i}{2}\operatorname{Ln}\dfrac{z - i}{z + i}$
⓫ ***Ареасинус***	$\operatorname{Arsh} z = \operatorname{Ln}(z + \sqrt{z^2 + 1})$
⓬ ***Ареакосинус***	$\operatorname{Arch} z = \operatorname{Ln}(z + \sqrt{z^2 - 1})$
⓭ ***Ареатангенс***	$\operatorname{Arth} z = \dfrac{1}{2}\operatorname{Ln}\dfrac{1 + z}{1 - z}$
⓮ ***Ареакотангенс***	$\operatorname{Arcth} z = \dfrac{1}{2}\operatorname{Ln}\dfrac{z + 1}{z - 1}$

13.3. Властивості основних елементарних функцій

❶ ***Властивості показникової функції****		
① $\lvert e^z\rvert = e^x, \operatorname{Arg} e^z = y + 2\pi k$;	② $e^{z+2\pi k i} = e^z, k \in \mathbb{Z}$; ③ $e^{2\pi i} = 1, e^{\pi i} = -1, e^{\pm\pi i/2} = \pm i$	
❷ Властивості логарифмічної функції		
① $\operatorname{Re}\operatorname{Ln} z = \ln\lvert z\rvert, \operatorname{Im}\operatorname{Ln} z = \operatorname{Arg} z$;	② $\operatorname{Ln} 1 = 2\pi k i, k \in \mathbb{Z}$	
❸ ***Властивості тригонометричних функцій****		
① $\operatorname{Re}\sin z = \sin x \operatorname{ch} y$, $\operatorname{Im}\sin z = \cos x \operatorname{sh} y$; ② $\operatorname{Re}\cos z = \cos x \operatorname{ch} y$, $\operatorname{Im}\cos z = -\sin x \operatorname{sh} y$;	③ $\cos(z + 2\pi k) = \cos z$; ④ $\sin(z + 2\pi k) = \sin z$; ⑤ $\operatorname{tg}(z + \pi k) = \operatorname{tg} z$; ⑥ $\operatorname{ctg}(z + \pi k) = \operatorname{ctg} z$	$k \in \mathbb{Z}$
❹ ***Властивості гіперболічних функцій***		
① $\operatorname{Re}\operatorname{sh} z = \operatorname{sh} x \cos y$, $\operatorname{Im}\operatorname{sh} z = \operatorname{ch} x \sin y$; ② $\operatorname{Re}\operatorname{ch} z = \operatorname{ch} x \cos y$, $\operatorname{Im}\operatorname{ch} z = -\operatorname{sh} x \sin y$;	③ $\operatorname{ch}(z + 2\pi k i) = \operatorname{ch} z$; ④ $\operatorname{sh}(z + 2\pi k i) = \operatorname{sh} z$; ⑤ $\operatorname{th}(z + \pi k i) = \operatorname{th} z$; ⑥ $\operatorname{cth}(z + \pi k i) = \operatorname{cth} z$	$k \in \mathbb{Z}$
❺ ***Співвідношення*** між тригонометричними і гіперболічними функціями		
① $\cos iz = \operatorname{ch} z, \operatorname{ch} iz = \cos z$; ② $\sin iz = i\operatorname{sh} z, \operatorname{sh} iz = i\sin z$;	③ $\operatorname{tg} iz = i\operatorname{th} z, \operatorname{th} iz = i\operatorname{tg} z$; ④ $\operatorname{ctg} iz = -i\operatorname{cth} z, \operatorname{cth} iz = -i\operatorname{ctg} z$	